

Luchtbeeld van de Turnova site

Naar aanleiding van het vijfhonderdste geboortjaar van Gilbert Van Schoonbeke werd in 2019 door de vzw De Vrienden van het Brouwershuis een internationale Award¹ gelanceerd om deze merkwaardige ondernemer uit de Antwerpse Gouden Eeuw onder de aandacht te brengen. De prijs ging naar een boeiend project in Turnhout.

MARC MARTENS [EXTERNE PROCESBEGELEIDER EN STEDENBOUWKUNDIGE TURNOVA]
HUGO MEEUS [TURNOVA-PROJECTLEIDER VAN DE STAD]

Gilbert Van Schoonbeke: urbanisatie in de Antwerpse Gouden Eeuw

Na het beleg van Antwerpen in 1542 gaf keizer Karel V opdracht om de Spaanse omwalling aan te leggen. De werken vorderden traag en de financiering werd problematisch, een geschiedenis die zich blijkbaar steeds herhaalt. Ondernemer Gilbert Van Schoonbeke (1519-1556) kwam in 1549 met een visionair plan: hij zou niet alleen de bouw op zich nemen, maar ook zorgen voor de financiering. Dankzij een vernieuwende bedrijfsorganisatie vorderden de werken nu driemaal zo snel. Hij voerde de eigenlijke

bouwwerken uit en verzekerde de transporten via nieuwe waterwegen die hij voor een deel zelf aanlegde. Om de werken te financieren ontwikkelde hij de 'Nieuwstad' ten noorden van de stadsmuren tot haven- en industrieterrein. Van Schoonbeke koppelde als handig ondernemer speculatieve financiële winsten aan de realisatie van ruimtelijke kwaliteit. Tijdgenoten getuigden dat Antwerpen qua urbanisatie in heel Europa zijn gelijke niet had.

Voor de allereerste editie van deze Award ging de jury op zoek naar stadsvernieuwingsprojecten die qua impact de fakkel kunnen overnemen van deze 16de-eeuwse tycoon.

Winnaar van de eerste Gilbert Van Schoonbeke International Award

Vier stadsvernieuwingsprojecten

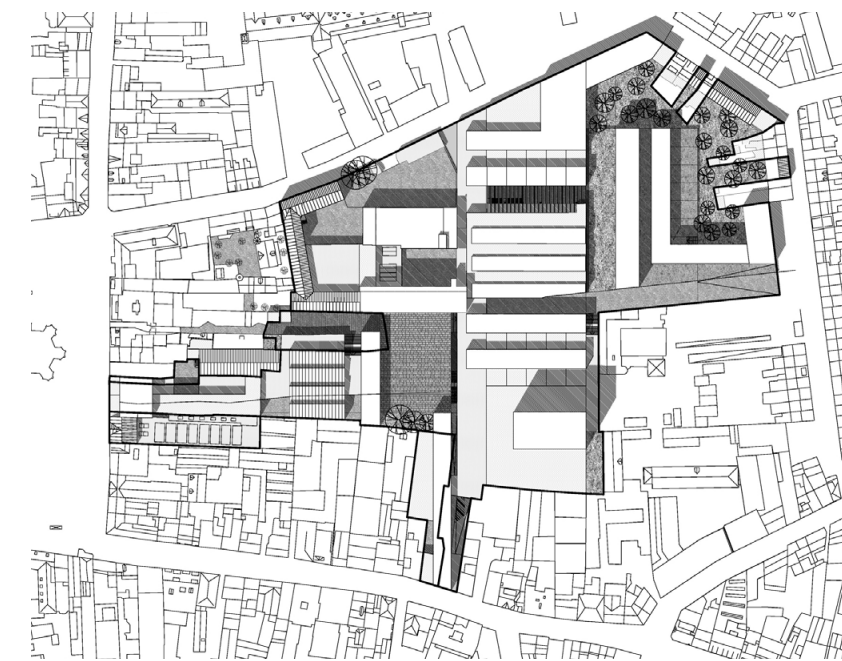
Het hoeft niet te verbazen dat de vier geselecteerde inzendingen van deze eerste editie stuk voor stuk toonaangevende projecten zijn. Sinds de publicatie van het Witboek 'De eeuw van de stad' in 2001 en de eerste oproep tot stadsvernieuwingsprojecten in 2002, hebben we in Vlaanderen gaandeweg heel wat knowhow opgebouwd. De forse subsidiëring en de conceptuele ondersteuning van de Vlaamse overheid hebben daar zeker toe bijgedragen. De verplichte samenwerking tussen private ondernemers en stadsbestuur legt ook de band met de werkwijze van Gilbert Van Schoonbeke.

Volgens het juryverslag 'getuigen de inzendingen allemaal van een kwaliteitsvol omgaan met binnenstedelijke ontwikkeling in een centrumstad. Alle vier geselecteerde projecten reflecteren de veranderende tijdsgeest en tonen een rijk palet aan instrumenten in ruimtelijke planning en architectuur.' We overlopen de vier projecten aan de hand van het juryverslag.

■ **HET PROJECT CLARENHOF IN MECHELEN (BPD Belgium/ Bouwfonds i.s.m. WIT architecten en POLO architects)** is een woonontwikkeling in het hart van de stad op de plaats van een sterk verloederd stadsdeel rond het Euroshoppingcenter uit de jaren zeventig. De nieuwe gebouwen zijn geclusterd rond een centraal binnenhof dat aansluit op een fijnmazig voetgangersnetwerk in de binnenstad. Daarnaast komt er ruimte voor water dat de loop van een historische vliet reconstrueert. De ontwikkeling heeft sterk bijgedragen aan de opwaardering van het centrum van de stad en gaf het stedelijk wonen in Mechelen een belangrijke impuls.

■ **GROEN ZUID IN ANTWERPEN (Cores Development i.s.m. Crepain Binst architecture, Stramien, META, BOB361 en STAM)** is een goed voorbeeld van een gemengde woonontwikkeling. Een brede mix aan woontypes, zorgfuncties, sportinfrastructuur en een groen wijkpark zorgen voor een kwaliteitsvolle verdichting in de 20ste-eeuwse gordel van Antwerpen. Er is bovendien ingezet op gedeelde collectieve ruimten en nagedacht over duurzame energieopwekking en -distributie.

■ **TURNOVA (Stad Turnhout en Heeren Group; procesbegeleider bureau voor architectuur & planning; ontwerpen van WIT architecten, Osar architecten, B-architecten en Omgeving)** is

Masterplan Turnova

een vrij grootschalig stadsvernieuwingsproject dat de oude site van de Brepols-drukkerij in het hart van Turnhout nieuw leven inblaast. Een PPS tussen de stad en een private ontwikkelaar in samenwerking met een externe procesbegeleider stond garant voor een kwaliteitsvol project met een duurzame toekomst. De stad realiseerde de academie voor muziek, dans en woord en de academie voor schone kunsten. De private ontwikkelaar stond in voor stedelijk wonen, horeca, retail, kantoorruimte en ondergronds parkeren. De sturende kracht van het masterplan is de publieke ruimte die de diverse functies met elkaar verbindt. Er is nagedacht over duurzame mobiliteit, levendige plint en *mixed use* van de ruimten.

■ **DE NIEUWE DOKKEN TE GENT (SoGent, CAAP & Van Roey vastgoed en DuCoop; ontwerp Stéphane Beel, MAAT ontwerpers, BLAF architecten, DENC!-studio en Onix International)** omvatten drie bouwvelden langs het historische havendok met daartussen wijkgroen. Duurzame principes en innovatieve technologieën worden er getest. Een coöperatief woonmodel zorgt ervoor dat de bewoners de echte ambassadeurs van hun duurzame woonwijk worden. Het is een project met een lange geschiedenis.

De inzendingen werden beoordeeld op drie criteria: relevantie en maatschappelijk belang, strategische planning en duurzaamheid. De jury was enthousiast over alle inzendingen die 'als het ware lezen als een geschiedenis van stadsprojecten in Vlaanderen, stuk voor stuk voorbeelden van kwaliteitsvolle stadsvernieuwingsprojecten die bijdragen aan het succes van binnenstedelijk wonen'.

De jury kende de eerste Prijs Gilbert Van Schoonbeke toe aan Turnova, een 'stadsontwikkelingsproces dat moed en durf toont, zowel van de publieke als van de private partners. Er is ingezet op

¹ De vzw, die werd opgericht door een aantal Antwerpse captains of industry, ijvert voor de restauratie en heropening van het Brouwershuis, één van Gilbert van Schoonbeke's verwezenlijkingen (zie elders in dit nummer: Ken uw klassiekers). In de jury voor de Award zetelden: Christian Rapp (Antwerpse Stadsbouwmeester), Myriam Heuvelman (CEO AG Vespa), Bas Smets (landschapsarchitect), Frederik Lesire (bestuurder Real Estate Society), Johan Huibers (architect). Het comité van aanbeveling: Marc Dillen (afgevaardigd bestuurder VCB), An Rekkers (directeur VRP), Joris Scheers (-generaal ECTP), Leo Van Broeck (Vlaams Bouwmeester), Ingrid Ceusters (executive president Groep Ceusters). Meer info: www.brouwershuis.org.